

การวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน Factor Analysis of Good Teachers' Characteristics in the Basic of Education Level

จักขณา อธิรัตน์ปัญญา¹
E-mail: Jaksana@hotmail.com
วีรวัฒน์ สุปัญญา²
สันติ ศรีสวนแดง³

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะของครูดีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นครู 586 คน ผู้บริหาร 35 คน และผู้มีส่วนได้เสียได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา 35 คน ผู้ปกครองและชุมชน 38 คน รวม 694 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะครูดี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ระบุจำนวนองค์ประกอบของคุณลักษณะครูดี มีตัวแปร 46 ตัวแปรและสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal component analysis) และหมุนแกนองค์ประกอบ แบบตั้งฉากโดยใช้วิธีแวนิแมกซ์ (varimax) และค่าความแปรปรวน ค่าไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะครูดี มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นครู 2) บุคคลแห่งการเรียนรู้ 3) คุณธรรม 4) วิธีทางปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ และ 5) ความรักในวิชาชีพครู

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ คุณลักษณะครูดี ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาการพัฒนาศึกษาการพัฒนาระบบ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.ภาควิชาการศึกษาการพัฒนาระบบ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ รองศาสตราจารย์, ดร.ภาควิชาการพัฒนาศึกษาการพัฒนาระบบ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Abstract

The purpose of this research was to analyze the characteristic components/factors of good teachers in the basic education level. The sample of 694 participants consisting of 586 teachers, 35 educational administrators and stakeholders; 35 institution committee, and 38 parents and community members was selected using the multistage random sampling technique. The study used a survey as a research tool to collect data on characteristics of good teachers.

The collected data were analyzed using Exploratory Factor Analysis with orthogonal rotation method and varimax was applied to identify 46 factors and extract principal components as well as Chi-square values. The results showed that there were five main characteristics of the good teachers which are: 1) pedagogy 2) learning person 3) morality 4) intellectual knowledge 5) passion for being a teacher.

Keyword: exploratory factor analysis, good teachers' characteristics, basic education level

บทนำ

ครูเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษาโดยเฉพาะครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทั่วโลกให้ความสำคัญ เนื่องจากครูในระดับนี้ถือเป็นครูคนแรกของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, น.183) บทบาทของครูมีผลอย่างสำคัญต่อกระบวนการจัดการศึกษาทั้งในฐานะผู้สอน ผู้ขัดเกลาอบรมและถ่ายทอดความรู้ทั้งทางวิชาการ และคุณธรรมจริยธรรมที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนสำหรับครูในสังคมไทยสมัยก่อน คือ พระซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในศีลในธรรมความเป็นคนดี คือ การรู้ศีลธรรมที่เป็นบรรทัดฐาน

ทางสังคม (พิทยา สายหู, 2544, น.122) สังคมยุคต่อมาที่ครูเป็นฆราวาสสังคมก็ตั้งความหวังปรารถนาให้ผู้เป็นครูต้องมีความรู้หรือมีวิทยากรประจำเป็นนักปราชญ์คนหนึ่ง มีความประพฤติ มีวัฒนธรรม มีศีลธรรมประจำผู้ทรงศีล (สาโรช บัวศรี, 2552, น.130) ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจนเกิดผลกระทบต่อพฤติกรรมครูทำให้คุณธรรมความเป็นครูตกต่ำจนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับคุณธรรมกับความเป็นครู ซึ่งเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ หากครูขาดคุณธรรมความเป็นปุชนียบุคคลของครูก็หมดไปด้วย (ภูฟ้า เสวกพันธ์, ม.ป.ป., น.3)

การเป็นครูนั้นไม่ใช่เพียงการทำหน้าที่สอนเท่านั้น แต่ผู้ที่จะเป็นครูนั้นต้องเป็นครูที่ดี จะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานแก่บัณฑิตครูและผู้ที่จะไปเป็นครูในโอกาสต่างๆ พระองค์ทรงเน้นย้ำให้ครูเป็นครูที่ดี และคุณลักษณะครูดีที่ทรงเน้น คือ ครูจะต้องมีคุณธรรมประพฤติตนเป็นที่รักของศิษย์ ไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ ความร่ำรวยและผลตอบแทนทางวัตถุ ต้องยึดมั่นในคุณความดี (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, 2547, น.56-61) ซึ่งสอดคล้องกับการเป็นครูดีตามแนวพุทธศาสนา อาทิ กัลยาณมิตรธรรม 7 คือ ครูต้องเป็นที่รัก น่าเคารพ นายกองอยู่ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง รู้จักพูดให้เหตุผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ลึกซึ้งถูกต้องแม่นยำ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ชักจูงให้ศิษย์หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี ชื่อว่าประพฤติชั่ว ละเว้นจากอบายมุข นอกจากนี้ครูดีต้องมีธรรมะเป็นหลักธรรมในการครองตนครองใจเพื่อการเป็นครูดี ได้แก่ หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ซึ่งบุคคลที่เป็นครูต้องมีธรรมะนี้ประจำใจ ได้แก่ เมตตา คือ ครูต้องมีความรัก ความปรารถนาดีต่อศิษย์ช่วยเหลือศิษย์ให้มีความสุข กรุณา คือ ครูจะต้องมีความสงสารเอ็นดูศิษย์ให้ความรักความเข้าใจให้ความอบอุ่น และช่วยเหลือศิษย์ให้พ้นจากความไม่รู้ให้ได้รู้ได้เห็นอย่างถูกต้องตามครรลองครองธรรม มุทิตาคือ ผู้เป็นครูต้องแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์หรือเพื่อนครูได้ดียกย่องเชิดชูเกียรติให้ปรากฏเป็นการให้กำลังใจทำให้ศิษย์หรือ

ผู้เกี่ยวข้องเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง อุเบกขา คือครูย่อมวางเฉยไม่เข้าข้างไม่ลำเอียงไม่ว่าจะเป็นศิษย์รักศิษย์โปรด และอิทธิบาท 4 ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ ได้แก่ฉันทะ คือ ความยินดีพอใจในวิชาชีพครูมีความรักความศรัทธาที่จะเป็นครู วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการประกอบวิชาชีพครู จิตตะ คือ การเอาใจฝักใฝ่ในความเป็นครู ครูเป็นอาชีพสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ วิมังสาคือการหมั่นตรិตรองคิดพิจารณาด้วยหลักเหตุและผลในการทำหน้าที่ครู ถ้าครูได้ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ย่อมทำให้เป็นครูแท้จริง เป็นครูที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมเพราะเป็นครูด้วยใจรัก(อุบล เลี้ยววาริณ, 2556, น.118-120) นอกจากนี้ คุณลักษณะครูดียังมีการศึกษาจากปรัชญาการศึกษา คือ ครูเป็นแบบอย่างที่ดี ครูต้องมีความรู้ความสามารถ และต้องประพฤติดี รู้จักค้นคว้า ทนสมัย และเป็นผู้สร้างสรรค์ประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับนักการศึกษาตะวันตก ได้กล่าวถึงความเป็นครูดีนั้นต้องมีความรอบรู้รักศิษย์ มีอารมณ์ขำยืดหยุ่น มีจิตวิญญาณความเป็นครู บุคลิกภาพดี เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทั้งแนวคิดและปรัชญาที่เกี่ยวข้องได้กำหนดคุณลักษณะครูดีได้อย่างสอดคล้องกัน

ในอดีตครูเป็นผู้ที่นายกองในด้านความรู้ ศิลปะวิทยาการต่างๆ ที่จะถ่ายทอดสู่ศิษย์ แต่ด้วยสังคมที่เปลี่ยนไปคุณค่าของความเป็นครูดีจึงมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลให้สถานภาพและคุณลักษณะความเป็นครูเปลี่ยนไป การเป็นสังคมทันสมัยที่ค่านิยมของสังคมอยู่ที่วัตถุนิยมมากขึ้น (วรชัย จันทร์ทิพย์, 2554) และ

วิทยาการสมัยใหม่ในยุคข้อมูลข่าวสารก็เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ค่านิยมความเป็นครูในมุมมองสังคมเปลี่ยนไป โดยสังคมมองภาพลักษณ์ความเป็นครูเสื่อมลง ซึ่งต่างกับสมัยก่อนที่ครูเป็นทศปาโมกษ์ (พระมหาสุพัฒน์ กลุยาณธมฺโม, 2545, น.38) เป็นผู้ที่เก่งกาจสามารถในการสอน วิทยาการแขนงต่างๆ และยังเป็นปูชนียบุคคลที่ควรให้การเคารพกราบไหว้บูชา

จากการศึกษาจริยธรรมในวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสนใจและมองเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข โดยพบว่า ครูส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับจรรยาบรรณครูมาก ส่วนเจตคติเรื่องระดับความตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพครูจะมีอิทธิพลกับแนวการปฏิบัติที่สอดคล้องกับจริยธรรมวิชาชีพ โดยผู้ที่มีความตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพสูงมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงเช่นกัน ทั้งนี้พฤติกรรมผิดจริยธรรมของครูจำแนกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การครองตน และการครองงาน ปัญหาการครองตน ได้แก่ ครูประพฤติตัวไม่เหมาะสม เช่น เล่นการพนัน ดิตสุรา แต่งกายและวางตัวไม่เหมาะสม ครูที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกับนักเรียนวางตัวใกล้ชิดเกินขอบเขตจนนำไปสู่ปัญหาชู้สาว การล่วงละเมิดทางเพศ และที่พบบ่อยคือ การทำร้ายร่างกายเด็ก การลงโทษเกินกว่าเหตุ ใช้คำพูดรุนแรง ก้าวร้าวกับนักเรียน ซึ่งส่งผลต่อการอบรมสั่งสอนนักเรียน ส่วนการครองงานเป็นเรื่องของการสอนที่ครูไม่มีเวลาสอนในห้องเรียนเพราะมีภาระหน้าที่อื่นที่ต้องทำ และทุ่มเทเวลาสอนให้กับการสอน

พิเศษมากกว่าในห้องเรียน ครูสอนไม่เต็มที่หรือไม่ได้เต็มความสามารถ ความพยายามวิ่งเต้นโยกย้ายเพื่อเข้ามาอยู่ในโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนต่างๆ ที่ครูอยากเข้าไปเพื่อติดเครื่องหมายการค้า เพื่อส่งผลให้มีรายได้จากการสอนพิเศษมากขึ้น เป็นต้น (อัญลักษณ์ รุจิภักดิ์ และคณะ, 2557) จากสภาพปัญหาดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะหาคุณลักษณะครูดีที่จะนำไปสู่การส่งเสริมจริยธรรมครูอย่างเร่งด่วน โดยครูต้องอยู่บนพื้นฐานวิชาชีพครู เป็นครูมืออาชีพ มีเกียรติศักดิ์ศรี จรรยาบรรณจริยธรรม ภาพลักษณ์ที่ทรงคุณค่า มีใช้สถานะครูที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะครูดีในยุคสังคมปัจจุบันว่าครูดีควรมีคุณลักษณะอย่างไร คุณลักษณะที่ดีนั้นมีพฤติกรรมและองค์ประกอบใดที่เป็นคุณลักษณะครูดีในวิถีสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมยุคใหม่

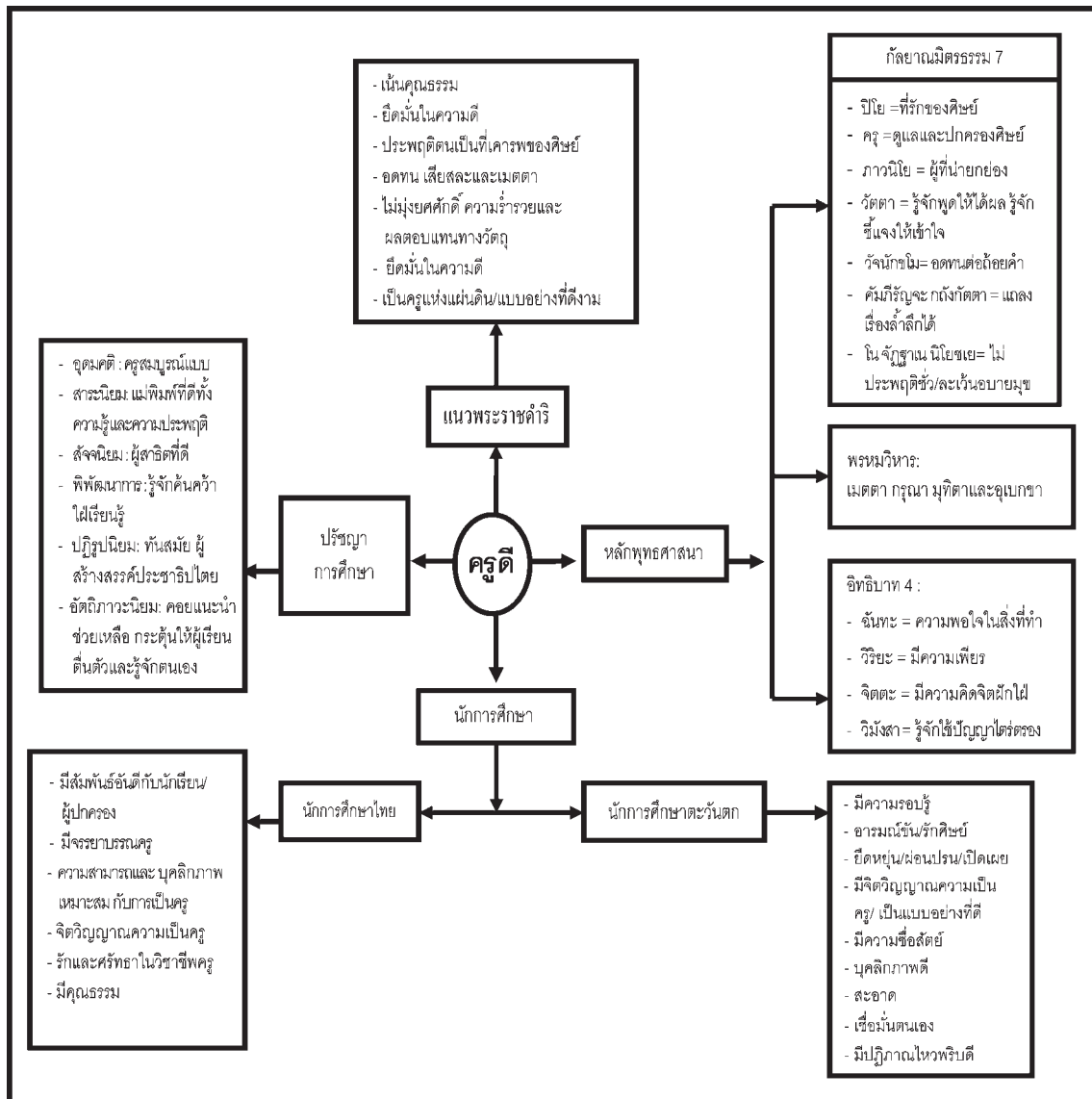
กรอบแนวคิดของการวิจัย (conceptual framework)

กรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับการศึกษาคูณลักษณะครูดีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นใช้ฐานการวิเคราะห์คุณลักษณะครูตามแนวปรัชญาการศึกษา คือ ปรัชญาอุดมคติ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีสมบูรณ์แบบ ปรัชญาสารัตถนิยม ครูเป็นแม่พิมพ์ที่ดีทั้งความรู้และความประพฤติ ปรัชญาสัจนิยม ครูเป็นผู้สัจดี บุคลิกไม่สำคัญเท่าความสามารถในการอธิบาย ปรัชญาพัฒนาการ ครูเป็นเพื่อนและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า

และเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการค้นคว้า
ปรัชญาปฏิบัติ ปรัชญาปฏิบัติ ครุเป็นผู้ทันสมัยต่อโลก
ปัจจุบันและผู้สร้างสรรค์ประชาธิปไตย
ส่วนปรัชญาอรรถิภาวะนิยม ครุเป็นผู้คอย
แนะนำช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและ
รู้จักตนเอง และวิเคราะห์คุณลักษณะครุดีจาก
พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ที่ทรงพระราชทานบรมราโชวาทและ
พระราชดำรัสให้แก่คณะครูและผู้มีส่วนได้เสีย
สรุปคุณลักษณะของครุดี ต้องยึดมั่นในคุณธรรม
ต้องประพฤติตนเป็นที่รักเคารพของศิษย์ อุดม
เสียสละและเมตตา ไม่ควรมุ่งที่ยศศักดิ์ ความ
ร่ำรวยและหวังผลตอบแทนทางวัตถุ ต้องยึดมั่น
ในความดี และการเป็นต้นแบบครูแห่งแผ่นดิน
ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทুমุ่การทำงาน และ
หลักการเป็นครุดีที่ดีตามแนวพุทธศาสนา ได้แก่
หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4
อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นธรรมที่บ่งบอกลักษณะที่
เกี่ยวข้องกับการสั่งสอนอบรมศิษย์ คุณลักษณะ
ครุดีที่มีกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่ 1) ปิโย
2) ครุ 3) ภวานิโย 4) วัตตา 5) วัจนกขโม
6) คัมภีร์ญ จะ กถังกัตตา และ 7) โน จัญฐาเน
นิโยชเย สำหรับพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา
มุทิตาและอุเบกขา ครุดีตามหลักธรรมของ
อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ มีความพอใจใน
สิ่งที่ทำ วิริยะ คือ มีความเพียร จิตตะ คือ มี
ความคิดจิตฝึกฝั วิมังสา คือ รู้จักใช้ปัญญา
ไตร่ตรอง ตลอดจนศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ
และปราชญ์ของไทย ได้แก่ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์
มนตรี สาโรช บัวศรี เฉลียว บุรีภักดี เป็นต้น เน้น
คุณลักษณะครุดีที่นั้นต้องมีความรู้ มีคุณธรรม

มีคุณสมบัติที่เป็นครุดีทั้งความรู้ความสามารถ
และบุคลิกภาพ และนักวิชาการในประเทศโลก
ตะวันตก เช่น Hessong และ Weeks (1987)
และแนวคิดเกี่ยวกับครุดีที่ยูเนสโกได้รวบรวม
จากความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะครุดีที่ดี คือ
ต้องมีความรอบรู้ มีอารมณ์ขัน และรักลูกศิษย์
ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักยืดหยุ่น
ผ่อนปรน มีจิตวิญญาณความเป็นครุดี มีความ
ซื่อสัตย์ และเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกาย
สะอาดเรียบร้อย มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมี
ปฏิภาณไหวพริบที่ดี ฯลฯ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์
คุณลักษณะตามหลักการแนวคิดดังกล่าว
เพื่อกำหนดนิยามและพฤติกรรมบ่งชี้มาสู่การ
กำหนดคุณลักษณะครุดี สรุปดังภาพที่ 1
ต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบความคิดของคุณลักษณะครูดี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะของครูดี ตามการรับรู้ของครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสีย ในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยการหาคุณลักษณะครูดีจากการวิเคราะห์พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แนวคิดของปราชญ์และนักวิชาการของครูในของประเทศไทยและ

ต่างประเทศ ปรัชญาแนวคิดครุฑิตตามหลัก พุทธศาสนา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย ผลการวิเคราะห์ที่มีคุณลักษณะครุฑิต จำนวน 46 ตัวแปร จากนั้นนำแบบสำรวจที่สร้างขึ้นไปสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเป็นครูและผู้มีส่วน ได้เสียในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรครุฑิตมีจำนวนทั้งสิ้น 455,690 คน ส่วน ผู้มีส่วนได้เสียไม่ทราบจำนวนประชากร เนื่องจากประชากรในการศึกษาคั้งนี้มี ขนาดใหญ่มาก จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 10 เท่าของจำนวนตัวแปร ซึ่งมี 46 ตัวแปร (Gorsuch, 1983; Kim, 1991; Hair, et al, 1995, อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร, 2553, น.483) ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในการ วิจัยครั้งนี้ไม่ควรต่ำกว่า 460 คน แต่ผู้วิจัยได้ เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 694 คน เทคนิค การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. สุ่มเลือกจังหวัดจาก 5 ภูมิภาค ๆ ละ 5 จังหวัด ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster

sampling) โดยใช้การแบ่งกลุ่มตามภูมิภาค แบ่งเป็น 5 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้เลือกจำนวนจังหวัดใน แต่ละภูมิภาค โดยใช้สัดส่วน 2 จังหวัด เลือก 1 จังหวัด ได้จังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 32 จังหวัด (สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3 จังหวัดเลือก 1 จังหวัด) โดยพิจารณาเลือกจังหวัดตามภูมิศาสตร์ ของแต่ละภูมิภาค

2. สุ่มเลือกโรงเรียนโดยการกำหนดตาม ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ คือ นอกเมือง และในเมือง รวมทั้งใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการสุ่ม เลือกโรงเรียน แบ่งเป็น 4 ขนาด คือ โรงเรียน ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและ ขนาดเล็กตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานจากแต่ละจังหวัด ๆ ละ 1 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ได้โรงเรียน 32 โรงเรียน การเลือกโรงเรียนในแต่ละจังหวัดใช้การสุ่ม อย่างง่ายเพื่อเลือกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมา 1 โรงเรียน

3. สุ่มเลือกครู ผู้บริหารและผู้มีส่วน ได้เสียโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) และใช้สัดส่วนการสุ่มตามขนาด โรงเรียนได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ รวม ทั้งสิ้น 694 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ ครุฑิตที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์

คุณลักษณะครูดีตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปรัชญาแนวคิดครูดีตามหลักพุทธศาสนา ปรัชญาและนักวิชาการ และครูในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสำรวจที่มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 1 จำนวน 46 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 คุณธรรมจริยธรรม ด้านที่ 2 ด้านความรู้ความสามารถ ด้านที่ 3 ด้านภาวะผู้นำด้านวิชาการและผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง ด้านที่ 4 ด้านบุคลิกภาพ ด้านที่ 5 ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ทหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามและตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูดี พบว่า แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับครูดีทั้ง 46 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.85 มีค่าความเชื่อมั่น (rtt) 0.96

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสำรวจที่ได้สร้างขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะครูดีและได้ส่งแบบสำรวจไปยังโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และได้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเองในบางพื้นที่โดยแบบสำรวจที่ได้รับกลับคืนมาเป็นจำนวน 694 คน คิดเป็นร้อยละ 99 ของจำนวนครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 700 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal component analysis) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉากโดยใช้วิธีแวนริแมกซ์ (varimax)

ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสรุปได้ดังนี้

1. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 46 ตัวแปร มีค่า KMO (kaiser-meyer-olkin measure of sampling adequacy) เท่ากับ 0.96 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 46 ตัวแปรเหมาะสมกับการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก ในการทดสอบด้วย bartlett's test of sphericity เพื่อทดสอบความเป็นเอกภาพของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (identity matrix) มีค่า chi-square เท่ากับ 19,164.62 อย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 46 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันจึงมีความเหมาะสมสำหรับนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้

2. จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก พบว่าค่าความร่วมกัน (communality) ของตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะครูดีทั้ง 46 ตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง 0.37-0.85 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันขนาดปานกลาง ถึงระดับมาก มีแนวโน้มที่น่าจะสามารถเข้าใจใน

องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้

3. จากวิเคราะห์หมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 17.84, 3.05, 2.29, 1.45 และ 1.26 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบที่ 1 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้มากที่สุดถึงร้อยละ 38.79 องค์ประกอบ

ที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.63 องค์ประกอบที่ 3 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 4.99 องค์ประกอบที่ 4 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.25 และองค์ประกอบที่ 5 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.73 รวมแล้วอธิบายได้รวมกัน 56.39 โดยมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลังจากสกัดองค์ประกอบดังตาราง 1

ตาราง 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะครูที่ดีของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้เสีย

องค์ประกอบ	คุณลักษณะครูที่ดี	ค่านำหนักองค์ประกอบ				
		1	2	3	4	5
ความเป็นครู	1. รู้จักควบคุมตนเอง	.67	.20	.19	.19	.28
	2. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและสิ่งใหม่ ๆ	.62	.37	.22	.17	-.10
	3. รู้จักละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดทางกฎหมาย จารีต ประเพณีวัฒนธรรม การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม	.42	.10	.38	.11	.07
	4. มีระเบียบวินัย	.69	.14	.24	.16	.32
	5. เป็นผู้เอื้อเฟื้อ เพื่อแม่และเสียสละเพื่อศิษย์	.50	.17	.42	.05	.07
	6. เป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์และเพื่อนครู	.62	.22	.30	.14	.13
	7. เตรียมการสอนอย่างดีเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย	.68	.22	.19	.20	.13
	8. ช่วยให้ศิษย์สามารถเรียนรู้เรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย	.46	.43	.32	.14	.08
	9. มีวาจาสุภาพเรียบร้อย	.71	.14	.05	.11	.25
	10. ขยันหมั่นเพียรและอดสาหัส	.70	.21	.27	.19	.16
	11. เข้าใจและเอาใจใส่ช่วยเหลือศิษย์ทุกคนอย่างเสมอภาค	.64	.17	.27	.12	.11
	12. รู้จักประหยัดอดออม ไม่ใช้จ่าย ฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน	.62	.23	.13	.21	.17
	13. มีความสามารถอธิบายสาระความรู้ด้านวิชาการได้ถูกต้อง	.45	.39	.29	.20	.06
	14. ดูแลรักษาตนให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง	.68	.23	.21	.16	.11
	15. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเองกับศิษย์และบุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชน	.63	.23	.12	.12	.12
	16. มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้อง	.67	.25	.25	.24	.08
	17. มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ	.55	.36	.20	.20	-.09
	18. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	.49	.42	.25	.08	.09
	19. แต่งกายเรียบร้อยดูกระเปียบและสะอาด	.63	.24	.24	.11	.02

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	คุณลักษณะครูที่ดี	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
		1	2	3	4	5
	20. เอาใจใส่และปฏิบัติต่อศิษย์ เพื่อร่วมงานทุกคนอย่างเสมอภาค	.51	.21	.33	.11	.06
	21. ละเว้นจากอบายมุขและไม่ประพฤติชั่ว	.49	.10	.33	.09	.18
บุคคลแห่งการเรียนรู้	22. เป็นที่พึ่งของศิษย์ได้	.18	.61	.17	.03	.55
	23. เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง	.16	.56	.22	.17	.20
	24. เป็นผู้ที่น่ายกย่องในฐานะบุพชนียบุคคล	.36	.50	.28	-.09	.55
	25. ดูแล ปกครองศิษย์ให้รู้สึกอบอุ่น	.17	.60	.17	.03	.26
	26. เป็นผู้เฝ้าหาความรู้ด้วยตนเอง	.27	.67	.10	.20	.08
	27. มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการในด้านที่ตนเองรับผิดชอบ	.32	.67	.04	.20	.16
	28. มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ	.21	.63	.16	.18	.22
	29. รู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง	.15	.55	.38	.12	.16
	30. รู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	.22	.60	.19	.09	-.06
	คุณธรรม	31. ซื่อสัตย์สุจริต	.30	.07	.61	.11
32. ใฝ่ก้าลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง		.42	.26	.63	.07	.02
33. มีความยุติธรรม		.44	.12	.56	.05	.23
34. มีความกรุณา เมตตาปราณีต่อศิษย์		.39	.21	.57	.03	.19
35. ปราบปรามและคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า		.42	.24	.59	.05	.16
36. รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี		.37	.24	.63	.03	.08
วิธีแห่งปัญญา สร้างสรรค์ ความรู้	37. มีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน	.20	.16	.12	.84	.09
	38. มีความกระตือรือร้นปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ	.16	.13	.19	.83	.16
	39. มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้	.20	.12	.04	.85	-.06
	40. มีความรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้	.22	.15	-.02	.84	.05
	41. มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	.22	.15	.05	.83	.09
ความรักใน วิชาชีพครู	42. มีจิตวิญญาณความเป็นครู	.12	.13	.19	.06	.60
	43. มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่	.17	.26	.28	.09	.55
	44. มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู	.10	.23	.35	.05	.57
	45. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น	.24	.42	.04	.07	.60
	46. ทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์	.27	.35	-.18	.11	.37

จากตาราง 1 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หลังจากหมุนแกนแบบมุมฉากด้วยวิธีแวกซ์ ได้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็น 5 องค์ประกอบ สรุปผลได้ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.42-0.69 มีค่าไอเกนเท่ากับ 17.84 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่จะเป็นคุณลักษณะความเป็นครู เช่น มีวาจาสุภาพเรียบร้อย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.71 ชยันหมั่นเพียร และอดุสหาหะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.70 และมีระเบียบวินัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.69 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ด้านความเป็นครู

2. องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.50-0.67 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่จะเป็นคุณลักษณะของครูด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ เช่น เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองและมีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการในด้านที่ตนเองรับผิดชอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.67 มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.63 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้

3. องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.56-0.63 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 3 คือ รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี และให้กำลังใจ

และช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.63 ชื่อสัตย์สุจริต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.61 ซึ่งตัวแปรย่อยในองค์ประกอบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องคุณธรรม เช่น มีความกรุณา เมตตาปราณีต่อศิษย์ ประรณานาดีและคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า มีความยุติธรรม จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ด้านคุณธรรม

4. องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.83-0.85 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 4 จะเป็นคุณลักษณะครูดีที่เป็นความรู้ความสามารถทางปัญญา คือ มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.85 มีความรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และมีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.84 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้

5. องค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.37-0.60 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 5 จะเป็นคุณลักษณะของครูดี คือ มีจิตวิญญาณความเป็นครูและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.60 มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ 0.57 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ด้านความรักในวิชาชีพครู

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของคุณลักษณะครูที่ดีจากการวิจัยครั้งนี้ มี 5 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเป็นครู สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 38.79 % ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร ดังนี้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยให้ศิษย์สามารถเรียนรู้เรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย มีความสามารถอธิบายสาระความรู้ด้านวิชาการ ได้ถูกต้อง ละเว้นจากอบายมุขและไม่ประพฤติชั่ว เป็นผู้เอื้อเฟื้อ เพื่อแม่และเสียสละเพื่อศิษย์ เอาใจใส่และปฏิบัติต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ทุกคนอย่างเสมอภาค มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเองกับศิษย์และบุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์และเพื่อนครู มีวาจาสุภาพเรียบร้อย รู้จักควบคุมตนเอง มีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร และอดทน รู้จักประหยัดอดออม ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน รู้จักละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดทางกฎหมาย จาริต ประเพณีวัฒนธรรม การกระทำที่ส่งผลทางลบต่อผู้อื่นและสังคม มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและสิ่งใหม่ๆ แต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบและสะอาด ดูแลรักษาตน ให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง เข้าใจและเอาใจใส่ช่วยเหลือศิษย์ ทุกคนอย่างเสมอภาค เตรียมการสอนอย่างดีเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย และมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงตั้ง

องค์ประกอบนี้ว่า องค์ประกอบด้านความเป็นครู (pedagogies) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยด้านความเป็นครู จากการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในสามลำดับแรก พบว่า ความเป็นครูดีนั้นควรมีวาจาสุภาพเรียบร้อยมากที่สุด รองลงมา คือ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนและมีระเบียบวินัยตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทัศน์ จอกสทธิย์ (2547, น.87-95) ที่ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู พบว่า องค์ประกอบด้านความเป็นครูประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยคือ มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่เป็นครู มีบุคลิกภาพ เช่น รักษาดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ใช้วาจาสุภาพอ่อนโยนเรียบร้อย มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ รู้จักควบคุมตนเอง มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับนักเรียนและเพื่อนครู มีความเป็นกันเอง เป็นต้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ คือ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร โดยการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นต้น ยอมรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น คุณลักษณะในองค์ประกอบด้านความเป็นครูยังสอดคล้องกับแนวคิดของลักษณะครูดีที่พึงประสงค์ของธีรศักดิ์ อัครบวร (2544, อ้างถึงใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, 2547, น.77) ที่ว่าความเป็นครูบ่งชี้ถึงคุณลักษณะครูที่ดีนั้นมีลักษณะไตรภูมิ 3 ประการ คือ ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน ซึ่งองค์ประกอบด้านความเป็นครูนี้จะมีคุณลักษณะทั้ง 3 ภูมิ ได้แก่ ภูมิรู้ เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถที่จะสอน มีความเฉลียวฉลาด รู้จักแสวงหาความรู้

ใหม่ ๆ ภูมิรู้ที่เป็นคุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของครู คือ สอนดี สอนสนุก สอนเรื่องยาก ให้เป็น เรื่องง่าย และ ปกครองดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะในองค์ประกอบนี้ สำหรับภูมิธรรมเป็นคุณลักษณะที่เป็นการประพุดิตี เว้นจากอบายมุข ยุติธรรม มีความขยันหมั่นเพียรและอดุสสาหะ มีระเบียบวินัย กระทำในสิ่งที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ ส่วนคุณลักษณะที่แสดงถึงภูมิฐานนั้น เป็นเรื่องของรูปลักษณ์และบุคลิกภาพ ได้แก่ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พุดจาสุภาพเรียบร้อย การแต่งกายสะอาด ความเป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์และเพื่อนครู เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะครูดีที่ได้จากการวิเคราะห์สรุปจากการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีด้านส่วนตนนั้น ครูต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสอนอย่างดี มีความรู้รอบตัวอย่างกว้างขวางทันสมัยทันวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา มีสุขภาพกายดี ครูดีนั้นจะต้องมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงเพื่อจะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้โดยเรียบร้อยสมบูรณ์ มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถควบคุมตนเองได้ดี มีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือในตัวครู เช่น แต่งกายมีความเหมาะสมเรียบร้อยตามระเบียบ วิธีการพูดและมารยาททางสังคม มีความสามารถในการใช้การพูดเป็นสื่อให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่สอนได้เข้าใจง่าย มีเจตคติที่ดีต่อศิษย์ รู้จักยอมรับความคิดเห็น คุณลักษณะด้านวิชาการและงานครู กล่าวคือ ครูต้องมีความรอบรู้ในศาสตร์หรือความรู้ที่จะสอน มีความรู้ในวิชาที่สอนดี ครูต้องมีความรู้ในเรื่องที่ต้องสอนคือ มีการเตรียมการสอนมาอย่างดี มีคุณลักษณะ

ด้านสังคม ครูจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อศิษย์ เพื่อนครู ผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น ครูจำเป็นต้องช่วยให้บุคคลเหล่านี้มีทัศนคติที่ดีเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนและโรงเรียน เป็นต้น (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2537, น.73-76)

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 6.63% ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 8 ตัวแปร คือ ครูที่ดีควรดูแลปกครองศิษย์ให้รู้สึกอบอุ่น เป็นที่พึ่งของศิษย์ได้ เป็นผู้ที่น่ายกย่องในฐานะปูชนียบุคคล เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการในด้านที่ตนเองรับผิดชอบ มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องและรู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนผู้วิจัยจึงตั้งองค์ประกอบนี้ว่า องค์ประกอบด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบครูด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการที่ตนเองรับผิดชอบ มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลิวัลย์ บุญตาและ ศุภลวัฒน์ มิ่งสมร (2552) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

มีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2551, น.80) ครูต้องพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ เพื่อให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2557, น.38-47) กล่าวคือ ครูต้องมุ่งมั่นพัฒนา รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่หาความรู้เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาการที่ตนเองรับผิดชอบ

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 4.99 % ประกอบด้วยตัวแปรที่มีจำนวน 6 ตัวแปร คือ มีความกรุณา เมตตาปรานีต่อศิษย์ ปรารถนาดีและคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ให้กำลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ผู้วิจัยจึงตั้งองค์ประกอบนี้ว่า องค์ประกอบด้านคุณธรรม เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อย พบว่า คุณลักษณะครูด้านคุณธรรมที่สำคัญ คือ รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ครูดีต้องรู้จักให้กำลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง และต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งองค์ประกอบย่อยด้านคุณธรรมสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิภาวี เวทวงศ์ (2545, น.82) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านคุณธรรมนั้น คือ มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต

และมีความเมตตาปรานีต่อศิษย์ องค์ประกอบด้านคุณธรรมยังประกอบด้วย คุณลักษณะครูที่ดีต้องมีคุณธรรมสำหรับผู้ที่เป็นครูที่เรียกว่า พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา กล่าวคือ เมตตา คือ ครูที่ดีต้องมีความรักและปรารถนาดีต่อศิษย์ ช่วยเหลือศิษย์ให้มีความสุขความเจริญก้าวหน้าในชีวิต มีความรักเห็นคุณค่าของศิษย์และปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกๆ คนอย่างเสมอกัน กรุณา คือ ครูต้องมีจิตใจสงสารให้การช่วยเหลือศิษย์ คอยดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก ความเข้าใจ ให้ความอบอุ่นและให้กำลังใจคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า และช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเองตลอดจนคอยชี้แนะแนวทางแก้ไข และมุทิตา คือ ความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ประสบผลสำเร็จ คอยส่งเสริมให้ศิษย์ทำแต่ความดี อุเบกขา คือ ครูที่ดีต้องตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรม การวางตัวเป็นกลาง ไม่มีอคติ และครูต้องใช้สติปัญญาในการพิจารณาด้วยหลักเหตุและผล(พระมหาสุพัฒน์ กลุยาณุมุโม, 2545, น.13-14) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันมีใจความว่า “ความเป็นครูนั้นประกอบด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูงหลายอย่าง ประการแรก ได้แก่ ปัญญา ... ประการที่สอง ได้แก่ ความดี คือ ความสุจริต ความเมตตา กรุณา เห็นใจ และปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยเสมอหน้า อีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ความสามารถที่จะเผื่อแผ่และถ่ายทอดความรู้ ความดีของตนไปยังผู้อื่นอย่างได้ผล...” พระองค์ทรงเห็นว่า ผู้ที่จะเป็นครูที่ดีต้องมีปัญญา ความรู้ ความเฉลียวฉลาดที่จะอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจที่

แจ่มแจ้งด้วยเหตุและผล และจะต้องมีคุณธรรม (เรือนสาย รั้วบุญ, 2531, น.17)

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 3.25% ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 5 ตัวแปร คือ มีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ มีความกระตือรือร้นปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มากสุดในสามลำดับ คือ ความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และมีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งค่าน้ำหนักขององค์ประกอบนี้สูงมาก คือมากกว่า 0.80 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบนี้มีค่าความร่วมกันภายในขององค์ประกอบสูง และคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะที่สำคัญด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ เนื่องจากยุคโลกาภิวัตน์ที่ใช้วิธีการแสวงหาความรู้จากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมากมาย ดังนั้น ครูที่ดีต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เพื่อการเรียนรู้ของครูและใช้เพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ครูจึงต้องมีความรู้มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้

(ยนต์ ชุ่มจิตต์, 2553, น.247) เทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้และช่วยพัฒนากระบวนการทางปัญญา ซึ่ง “ครู” ถือเป็นผู้นำการถ่ายทอดและผู้สร้างโอกาสในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กล่าวคือ ครูต้องสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ ออกแบบสื่อให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556, น.56) โดยเฉพาะเด็กยุคใหม่เป็นยุค generation Z เป็นพวกที่ชอบใช้อินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกกันว่า เป็นชาวเน็ต (netizen) และในการเรียนรู้ยุคใหม่เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555, น.4) ดังนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อให้ครูเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เชื่อมโยงกันในประชาคมโลก ครูที่ดีจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555, น.237) คุณลักษณะด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ คำว่า ปัญญา หมายถึง ความมีปัญญายังรู้เหตุผล รู้จักคิดพิจารณา เข้าใจภาวะทั้งหลายตามความเป็นจริง (พระมหาสุพัฒน์ กลยาณธมฺโม, 2545, น.73) ครูในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้จะต้องรู้จักใช้ปัญญาเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้และใช้ปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองให้

สามารถพึ่งตนเองในบทบาทของครูที่จะต้อง
สั่งสอนถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเจริญทั้งปัญญา
ร่างกาย อารมณ์และจิตใจเพื่อการไปสู่ความเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านความรักใน
วิชาชีพครูสามารถอธิบายความแปรปรวนของ
ข้อมูลได้ 2.73% ประกอบด้วยตัวแปรที่มีจำนวน
5 ตัวแปร คือ ทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์ ประพฤติ
ตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น มีจิตวิญญาณ
ความเป็นครู มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู
และมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ เมื่อ
พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยที่มากสุด
ในสามลำดับแรก พบว่า คุณลักษณะครูที่ดีนั้น
จะต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตน
เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น และมีความ
ศรัทธาในวิชาชีพครูองค์ประกอบด้านความรัก
ในวิชาชีพนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวี
เวทวงศ์ (2545, น.87) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะดีเด่น
สายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีความรักในวิชาชีพนั้น
จะต้องมีคุณลักษณะมีความศรัทธามีความ
ภาคภูมิใจในวิชาชีพครู ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ปกป้อง
เกียรติภูมิครู เมื่อครูมีความรักศรัทธาต่อวิชาชีพ
ครูจะทำให้เกิดพลังแห่งความมุ่งมั่นเป็นครูที่ดี
ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดพุทธทาสภิกขุ (2513,
อ้างใน อติภพ ภัทรเดชไพศาล, 2554) ที่ได้
เทศนาเกี่ยวกับครูว่า “...ครูคือผู้นำทางวิญญาณ
แม้เราจะสอนหนังสือเด็กก็ขอให้สอนไปใน
ลักษณะที่ว่า ใ้วิญญาณเด็กสว่างไสวแจ่มแจ้ง
งอกงาม” ครูในทัศนะของท่านนั้นมองว่า ครู

เป็นผู้นำทางวิญญาณ และสั่งสอนความรู้ การจะ
ให้ไปสู่การสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม
ครูต้องมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู คือ
รักที่จะให้ความรู้และการอบรมสั่งสอนศิษย์ โดย
ไม่กระทำการใดที่จะให้เสื่อมเสียเกียรติยศและ
ชื่อเสียงของครู (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์
และคณะ, 2547, น.71) ครูดียังต้องมีความ
มุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ การทำหน้าที่ครู
ในการทำหน้าที่สั่งสอนอบรมเยาวชน ตั้งใจ
ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถจะส่งเสริม
ให้เยาวชนเป็นคนที่มีความสามัคคีและความ
ประพฤติดี และจะเป็นกำลังในการสร้างประเทศ
ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัย ไปใช้

1.1 คุณลักษณะครูดีในระดับการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย
พบว่ามี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 46
คุณลักษณะที่สามารถนำไปสู่การกำหนด
สมรรถนะครูที่ดี และจัดทำสมรรถนะครู โดย
เฉพาะความเป็นครูดีให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
อาทิ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และสำนักงาน
เลขาธิการคุรุสภา เพื่อการพัฒนาสมรรถนะตาม
มาตรฐานวิชาชีพครู

1.2 คุณลักษณะครูดีในระดับการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการวิจัยจะนำไปสู่
แนวทางการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะของครูที่
ดีเพื่อยกระดับวิชาชีพครูต่อไป

1.3 คุณลักษณะครูดีในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการวิจัยทั้ง 5 องค์ประกอบสอดคล้องกับคุณลักษณะการ ประเมินวิทยฐานะเกณฑ์ใหม่ด้านที่ 1 คือ ด้านวินัย คุณธรรมจรรยาบรรณ วิชาชีพ และสามารถนำไปพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรม ของคุณลักษณะครูดีในด้านนี้ สำหรับเป็น แนวทางการประเมินวิทยฐานะครูตามเกณฑ์ใหม่

1.4 สถาบันผลิตครูสามารถนำ คุณลักษณะครูดี เพื่อประกอบการพิจารณาการ กำหนดเป้าหมายและพัฒนาหลักสูตร และ กำหนดทิศทางการผลิตครูที่มุ่งเน้นผลิตครูดีที่มี คุณภาพเข้าสู่วิชาชีพครู

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้ง ต่อไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) จะสามารถแก้ไขจุดอ่อนของการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจที่ศึกษาตัวแปรจำนวนมากว่าสามารถแบ่งได้เป็นกี่องค์ประกอบเท่านั้น แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากความ แปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะ ครูดีที่สังเกตได้

2.2 การศึกษาเพื่อหาคุณลักษณะครูดี ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณยังมีข้อจำกัด ของผลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงสำรวจ โดยผลที่ได้บ่งบอกเพียงว่าคุณลักษณะ ที่วิเคราะห์ได้เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ องค์ประกอบได้เท่านั้น จึงได้เพียงครูที่ดีมี คุณลักษณะใดบ้าง แต่ในการศึกษาต่อไปควรจะ

ใช้แนวทางการวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงอนุมาน จะทำให้การศึกษาคุณลักษณะครูที่บ่งบอก พฤติกรรมการเป็นครูดีได้ลึกซึ้งกว่าการ วิเคราะห์ที่เป็นผลของค่าสถิติ

2.3 การศึกษาครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์ คุณลักษณะครูดีจากพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามแนวพุทธศาสนา เป็นหลัก ควรศึกษาเพิ่มเติมแนวคิดของศาสนา อื่นๆ เพื่อให้คุณลักษณะครูดีสามารถนำไปใช้ กับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ครอบคลุม ทุกเชื้อชาติและทุกศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ธัญลักษณ์ รุจิภักดิ์, เอมมา อาสนจินดา และชุลีพร วิเศษกุล. (2557). *จริยธรรมในวิชาชีพครู*. ค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2559, สืบค้นจาก http://elibrary.trf.or.th/fullP/RDG54H0003/RDG54H0003V01//RDG54H0003V01_abstract.pdf
- บุญใจ ศรีสถิตย่นรากร. (2553). *ระเบียบวิธีการ วิจัยทางพยาบาลศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท ยูแอนดีไอ อินเทอร์เน็ต จำกัด.
- พิทยา สายหู. (2544). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

- พระมหาสุพัฒน์ กลฺยาณธมฺโม. (2545). *พระพุทธเจ้า: บทบาทและหน้าที่ในฐานะพระบรมครู*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นวลละออ แสงสุข และนุชนารถ สุนทรพันธุ์. (2547). *จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2537). *ความรู้เบื้องต้นสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภูฟ้า เสวกพันธ์. (ม.ป.ป.). *ความเป็นครู*. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2558, สืบค้นจาก http://office.nu.ac.th/edu_teach/ASS/Download/vchk-ความเป็นครู-อ.ภูฟ้า.pdf
- มลิวลัย บุญตาและ ศุภวัฒน์ มิ่งสมร. (2552). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. การศึกษาด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียน สโตร์.
- เรื่อนสาย รับุญ. (2531). *แนวคิดเรื่อง “ครู” ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิภาวี เวทวงศ์. (2545). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- วรชัย จันทร์ทิพย์. (2554). *ความคิดสมัยใหม่ Modernism และ ความคิดหลังสมัยใหม่ Postmodernism*. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2558, สืบค้นจาก <http://vorachai-juntip.Blogspot .com/2011/06/postmodernism-post-modern-postmodern.html>
- สาโรช บัวศรี. (2552). *รากแก้วการศึกษา: หนังสือ สุ จิ ปุ ริ*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

- สุทัศน์ จอกสติดิษฐ์. (2547). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มเขตศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *การเรียนรู้: ชุมทรัพย์ในตน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2551). *รวมกฎหมายสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2557). *การศึกษาสภาพการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุคใหม่เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้วยการบูรณาการไอซีทีในการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- อุบล เลี้ยววาริณ. (2556). *ความเป็นครูวิชาชีพ*. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2558, สืบค้นจาก [http://km.ctepnru.com /articles](http://km.ctepnru.com/articles)
- อดิเทพ ภัทรเดชไพศาล. (2554, ธันวาคม 30). *จิตวิญญาณความเป็นครูในสังคมไทย*. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2558, สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=774734>
- Hessong, R.F. and Thomas, H.W. (1987). *Introduction to Education*. NY: Mcmilland Publishing.